

UITDAGINGENBUNDEL CIRCULAIR WATERGEBRUIK

Dialogoogdocument

WAAROM DIT OVERZICHT?

BLAUWDRIJK VOOR VERDERE ACTIE

De droge zomers van de afgelopen jaren hebben aangetoond dat Vlaanderen kwetsbaar is voor droogte en waterschaarste. Om ons weerbaar te maken, trekken we de kaart van samenwerking en gaan we voor de uitvoering van ambitieuze plannen zoals de Blue Deal en het Vlaams Klimaatadaptatieplan.

Daarom willen we in Vlaanderen maximaal inzetten op waterbesparing en circulair watergebruik. Afgelopen jaren zijn heel wat projecten en initiatieven opgestart en in uitvoering gegaan. Hieruit willen we leren. Wat gaat goed en waar zijn er verbeteringen mogelijk? We willen die inzichten verzamelen en oplossingen zoeken voor de uitdagingen inzake circulair watergebruik.

De kernleden van het CIW platform Circulair Water pakken dit samen constructief aan. Dit platform brengt overheid, onderzoekers, ondernemers, sectoren en vernieuwers samen en onderzoekt hoe we circulair watergebruik in de komende jaren verder kunnen versnellen.

WAAROM DIT OVERZICHT?

DE UITDAGING: VAN DREMPELS NAAR HEFBOMEN

In dit overzicht verzamelen we de uitdagingen rond circulair water die we tot nog toe vaststellen. Waar lopen sommige watergebruikers die projecten willen opzetten tegenaan? We delen de uitdagingen op in vier thema's: Beleid en regelgeving, waterketen, financiering en waterbewustzijn.

We gebruiken dit overzicht als stimulans om na te denken over hoe het beter zou kunnen werken. Dit overzicht beschouwen we als een blauwdruk om verder mee aan de slag te gaan, prioriteiten vast te leggen en oplossingsrichtingen verder uit te werken. Daarmee hopen we nog sneller tot oplossingen te komen en nieuwe ideeën te bevorderen.

Bij iedere uitdaging formuleren we (mogelijke) hefboomen. Sommigen zijn al in uitvoering, andere zijn ideeën voor mogelijke oplossingen. We onderscheiden vier soorten hefboomen: tools, tips, voorstel (tot actie) en (lopende) acties. Daarnaast geven we aan voor wie de hefboom relevant kan zijn. We verwijzen door naar een website met meer informatie indien die beschikbaar is.

WAAROM DIT OVERZICHT?

WE GAAN IN DIALOOG

Dit overzicht vormt een aanzet. We willen het overzicht mee laten evolueren met nieuwe uitdagingen die nog op ons zullen afkomen. We willen het verder verrijken met nieuwe hefboomen en inspirerende voorbeelden. Dit overzicht is dan ook een uitnodiging om hierover in dialoog te gaan met alle betrokkenen en om mee na te denken over oplossingen. Het is een actieve oproep om relevante icoonprojecten en inspirerende antwoorden op de uitdagingen te helpen aanreiken.

Dit overzicht is bedoeld als inspiratie voor:

- Watergebruikers
- Onderzoekers
- Beleidsmakers
- Middenveldorganisaties
- Vernieuwers

Heb jij input of feedback op dit overzicht? Stuur ons een **e-mail** en laat weten hoe we dit overzicht kunnen verbeteren en verder aanvullen.

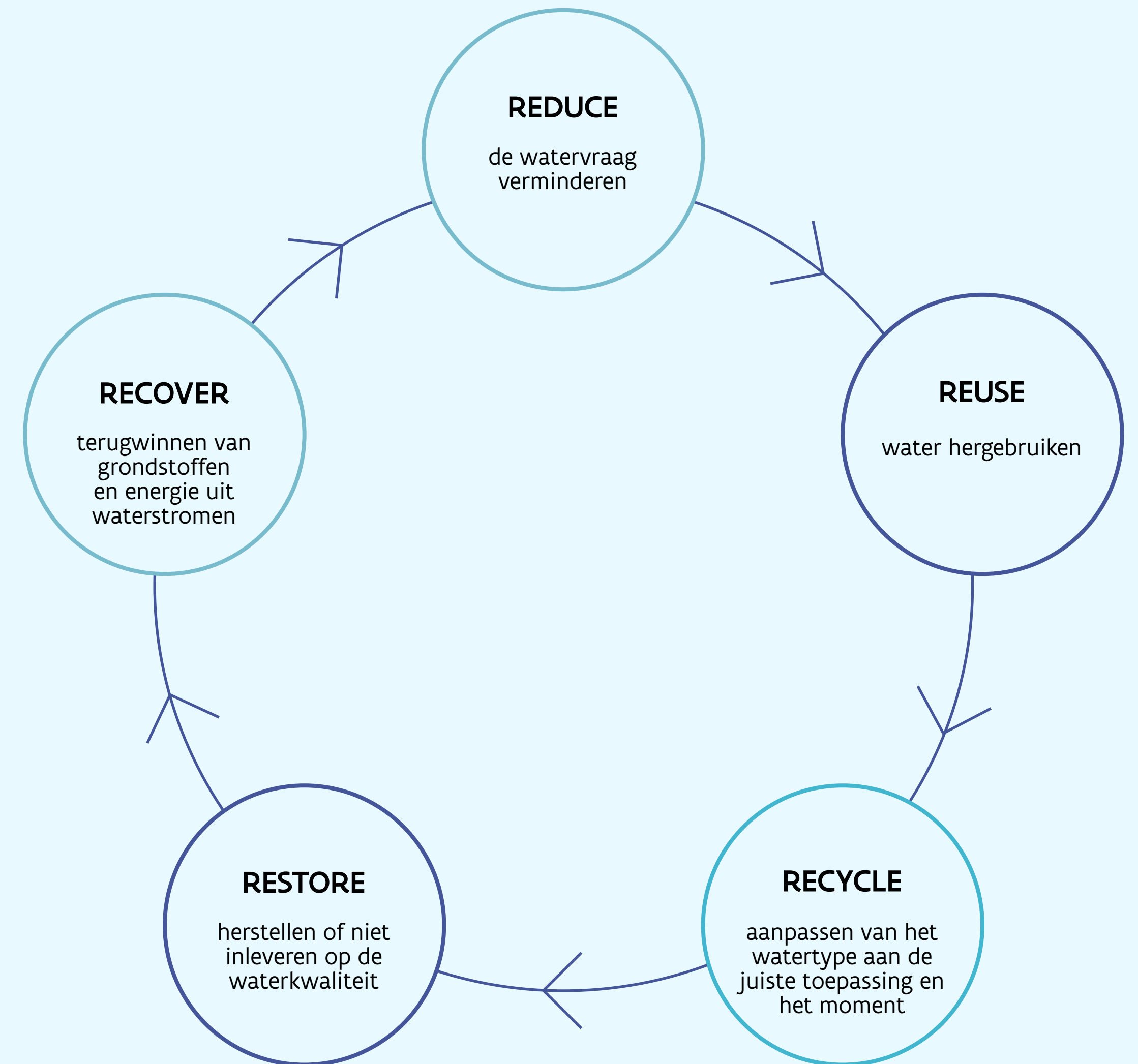

NOG EVEN SCHERP STELLEN:

WAAR ZET CIRCULAIR WATERGEBRUIK OP IN:

- Het verminderen van de watervraag (REDUCE)
- Het hergebruiken van water (REUSE)
- Het kiezen van de juiste waterkwaliteit voor de beoogde toepassing op het juiste moment (RECYCLE)
- Het herstellen en beschermen van primaire waterbronnen (RESTORE)
- Het terugwinnen van grondstoffen en energie uit waterstromen (RECOVER)

THEMA'S

BELEID EN REGELGEVING

uitdagingen en hefbomen voor het aanpassen, inzetten en toepassen van regelgeving en wettelijke en administratieve verplichtingen

FINANCIERING

uitdagingen en hefbomen voor het kostenplaatje, fiscale regimes en financiële hefbomen

WATERKETEN

uitdagingen en hefbomen voor praktische en technische randvoorwaarden en aspecten rond waterkwaliteit

WATER- BEWUSTZIJN

uitdagingen en hefbomen voor gedragsverandering, kennisopbouw en kennisdeling

Klik op een thema voor meer info

BELEID EN REGELGEVING

UITDAGINGEN

Ondersteun en begeleid
initiatiefnemers
met de wettelijke
en administratieve
verplichtingen

UITDAGING 1

Start met goede
afspraken bij een nieuw
gedeeld waterproject

UITDAGING 2

Verduidelijk de normen
voor hergebruik
van (afval)water

UITDAGING 3

Ondersteun
vergunningstrajecten
bij investeringen in
waterinfrastructuur

UITDAGING 4

Stimuleer en faciliteer
het testen van
innovatieve oplossingen

UITDAGING 5

Klik op een uitdaging voor meer info

Ondersteun en begeleid initiatiefnemers met de wettelijke en administratieve verplichtingen

Circulair watergebruik raakt aan **vele verwante beleidsdomeinen** met elk eigen doelen en regelgeving met bijhorende administratieve verplichtingen. Bedrijven en burgers die hun watergebonden processen meer circulair en toekomstbestendig willen maken, moeten rekening houden met het water-, afval-, ruimte-, mest en voedselveiligheidsbeleid. Beleidsdoelen en regelgeving in de verschillende beleidsdomeinen zijn niet altijd optimaal op elkaar afgestemd.

Het is voor bedrijven en voor burgers niet evident om een weg te vinden door het **complexe landschap van wettelijke verplichtingen**. Zo is het niet altijd duidelijk met welke regels of administratieve verplichtingen men rekening moet houden.

HEFBOMEN

Tool

Voor watergebruikers

Maak gebruik van de **verduidelijkingen** die opgemaakt worden, bijvoorbeeld in het kader van het **project Smart WaterUse**, waarbij fiches opgemaakt werden rond verschillende waterbronnen en rond lozing van afvalwater. Raadpleeg ook de **website van VMM**.

[Ga naar de fiches in de waterbarometer](#)

[Ga naar de brochure rond lozing](#)

[Ga naar de website van VMM](#)

Voorstel

Voor beleidsmakers, middelveldorganisaties

Zorg voor een duidelijker, beter afgestemd kader, met praktische voorbeelden. Stem met betrokken overheden af over **tegenstrijdigheden, overlap of onlogische situaties in wetgeving**. Een voorbeeld: voor het vervoer van hetzelfde water tussen bedrijven wordt andere regelgeving toegepast afhankelijk van de transportwijze. Bij transport via een pijpleiding is de waterwetgeving van toepassing. Wordt het water via de weg vervoerd, dan wordt het als afval beschouwd.

Actie

Voor beleidsmakers, middenveldorganisaties

Toon wat werkt via goede voorbeelden.

[Ontdek projecten Vlaanderen Circulair](#)

[Ontdek projecten Blue Deal](#)

Ondersteun en begeleid initiatiefnemers met de wettelijke en administratieve verplichtingen

HEFBOMEN

Voorstel

Voor beleidsmakers, middenveldorganisaties

Maak bedrijven en burgers wegwijs in de nodige administratieve stappen. Bundel bijvoorbeeld informatie over regelgeving en administratieve verplichtingen op een **digitale landingspagina** rond circulair water.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Voorstel

Voor beleidsmakers, middenveldorganisaties

Evalueer de nood/behoefte aan een **bedrijvenloket** gericht op circulair watergebruik.

Start met goede afspraken bij een nieuw gedeeld waterproject

Wanneer er een wil is, is er niet noodzakelijk al een weg uitgestippeld. Partners die de intentie hebben om een gedeeld waterproject op te zetten, weten niet altijd goed waar ze moeten beginnen, hoe ze alles moeten regelen of **welke stappen** ze samen moeten nemen.

Het is belangrijk om vooraf te bepalen hoe de partners zich tegenover elkaar verhouden en hoe ze **de verantwoordelijkheden verdelen**. Zo moet het bijvoorbeeld duidelijk zijn wie eigenaar is van het water, wie verantwoordelijk is voor het beheer van de infrastructuur en de waterkwaliteit, wie aansprakelijk is ingeval van calamiteiten, wat ieders rechten en plichten zijn, enz.

HEFBOMEN

Tip

Voor watergebruikers

Maak vanaf de start samen **goede afspraken** over wie er aansprakelijk is, hoe de kosten gedeeld worden, wie de toekomstige gemeenschappelijke infrastructuur beheert, ...

Tool

Voor watergebruikers

Maak gebruik van en laat je inspireren door de **modelcontracten voor gedeelde wateruitwisselingsprojecten**.

Surf naar [Vlakwa.be](https://www.vlakwa.be)

Actie

Voor onderzoekers, beleidsmakers, middenveldorganisaties, vernieuwers

Zorg voor disseminatie van de leerlessen uit verwante projecten (zoals bv. proeftuinen droogte).

Voorstel

Voor onderzoekers, beleidsmakers, middenveldorganisaties, vernieuwers

Neem leerlessen mee uit andere sectoren, domeinen of landen zoals bijvoorbeeld het faciliterend kader voor energiedelen of goede praktijken uit andere landen

Start met goede afspraken bij een nieuw gedeeld waterproject

HEFBOMEN

★ Tip

Voor watergebruikers

Doe beroep op **professionele procesbegeleiding** bij de start van een nieuw project. Denk aan de begeleiding door studie bureaus, juristen, overheidsinstaties, ... Steek ook je licht op bij organisaties die ervaring hebben met het opzetten van samenwerkingsprojecten zoals innovatiecentra, Vlakwa, enz.

Surf naar [Vlakwa.be](https://www.vlakwa.be)

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Verduidelijk de normen voor hergebruik van (afval)water

Het gebruik van **alternatieve waterbronnen**, zoals gezuiverd afvalwater van bedrijven en RWZI's, hemelwater of bemalingswater, kan op toenemende interesse rekenen bij bedrijven en burgers. Denk bijvoorbeeld aan de koppeling tussen bedrijfsafvalwater en landbouw of het gebruik van gezuiverd grijswater.

Er is **kennis nodig over de risico's**, verbonden aan het gebruik van alternatieve waterbronnen. Zowel de microbiologische als chemische kwaliteit (micropolluenten) van het water bepalen waarvoor het water kan gebruikt worden.

Voor toepassingen die geen drinkwaterkwaliteit vergen, is het vandaag niet altijd duidelijk aan welke kwaliteit het water moet voldoen. Duidelijkere **waterkwaliteitsvereisten per toepassing** kunnen het hergebruik stimuleren.

HEFBOMEN

Actie

Voor beleidsmakers

Werk pragmatische **technische richtlijnen** uit rond hergebruik, voor de toepassing van de wetgeving rond teruggewonnen water. De Europese verordening voor het hergebruik van water voor irrigatietoepassingen werd in Vlaanderen namelijk in een breder wettelijk kader omgezet, waarbij ook andere waterbronnen en andere toepassingen op openbaar domein meegenomen worden.

Voorstel

Voor onderzoekers, beleidsmakers, middenveldorganisaties

Ontwikkel een praktisch kader met inspirerende voorbeelden voor hergebruik van (afval)water. Deel de resultaten afkomstig uit de testopstellingen bij bedrijven.

Voorstel

Voor onderzoekers, beleidsmakers, middenveldorganisaties

Voorzie een matrix die uitspraken doet over de **vereiste waterkwaliteit** en in samenhang met specifieke gebruikstoepassingen.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Ondersteun vergunningstrajecten bij investeringen in waterinfrastructuur

De **aanleg van leidingen of bufferbekkens** op privaat of openbaar domein is complex en brengt heel wat administratieve uitdagingen met zich mee.

Archeologisch onderzoek en de regels rond **grondverzet**, zoals de voorwaarde dat grondverzet niet mag in een overstromingsgevoelig gebied, bemoeilijken deze projecten. De uitdaging bestaat erin de meest efficiënte aanpak te vinden om projecten te realiseren en toch rekening te houden met een **waaier aan vereisten**.

HEFBOMEN

Voorstel

Voor beleidsmakers

Onderzoek op welke manier het doorlopen van een vergunningstraject kan ondersteund worden voor wie investeringen wil doen in waterinfrastructuur.

Voorstel

Voor beleidsmakers

Laat rioolbeheerders en watermaatschappijen hun kennis en ervaringen delen.

Tip

Voor watergebruikers

Ga het gesprek aan met de lokale overheid via vooroverleg of krijg zicht op welke wettelijke verplichtingen van toepassing zijn. Betrek in een vroeg stadium eventueel waterloopbeheerders en andere stakeholders als voorbereiding bij de vergunningsaanvraag.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? [Stuur ons een e-mail](#).

Stimuleer en faciliteer het testen van innovatieve oplossingen

Regelgeving kan een remmende factor zijn bij het uittesten of installeren van innovatieve oplossingen. Bestaande regelgeving kan het economisch potentieel soms onvoldoende benutten en **innovatie afremmen** op het vlak van energie-, woon-, milieu- en andere omgevingsvraagstukken.

HEFBOMEN

Voorstel

Voor beleidsmakers

Werk bij de Vlaamse Overheid verder op trajecten die focussen op het **verminderen van de regeldruk** en het verbeteren van de mix van types van regelgeving.

Tip

Voor watergebruikers, vernieuwers

Maak gebruik van **experimentwetgeving** om innovatieve pilotprojecten op het terrein mogelijk te maken. De omgevingswet voorziet hiervoor al mogelijkheden die hun succes bewijzen in bv. het energiedomein.

Surf naar [Overheid Vlaanderen](#)

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

WATERKETEN

UITDAGINGEN

Krijg zicht op de beschikbaarheid van alternatieve waterbronnen

UITDAGING 1

Analyseer en beheer de risico's van gebruik van afvalwater

UITDAGING 2

Ontwikkel een gerichte aanpak voor de geconcentreerde reststromen

UITDAGING 3

Herdenk de kwaliteitseisen in specifieke industrieprocessen meer doelgericht

UITDAGING 4

Zorg voor de nodige kwaliteitsbewaking van alternatieve waterbronnen

UITDAGING 5

Hou rekening met tijdelijke fluctuaties in het (afval)waterdebiet

UITDAGING 6

Klik op een uitdaging voor meer info

Krijg zicht op de beschikbaarheid van alternatieve waterbronnen

Watergebonden (bedrijfs)processen die uitgaan van het combineren, omschakelen of afwisselen van waterbronnen vereisen voldoende gegevens over de **aanwezigheid en de beschikbaarheid** van deze bronnen.

Het gebruik van alternatieve waterbronnen vraagt een omslag naar **systemisch denken** door zowel het beleid als de watergebruikers. De ontwikkeling van een **hybride watermodel**, een combinatie van centrale en decentrale waterzuivering en drinkwaterproductie kan hiertoe bijdragen.

ALLE UITDAGINGEN

HEFBOMEN

Tool

Voor watergebruikers

Maak kennis met de **Wateratlas**. Een gratis interactieve tool die de potenties van wateruitwisseling in kaart brengt. De wateratlas matcht de lokale alternatieve waterbronnen (zowel hemelwateropvang als behandeld afvalwater) met de lokale water-vragen (vanuit huishoudens, bedrijven en landbouw).

Surf naar wateratlas.be

Tool

Voor watergebruikers

Laat een **waterscan** of een wateraudit uitvoeren. Maak bijvoorbeeld gebruik van de ondersteuning voor waterscans (eerstelijns of uitgebreid), aangeboden door VLAIO.

Surf naar VLAIO.be

Tool

Voor watergebruikers

Probeer de **Waterbarometer** uit. Deze tool laat de gebruiker kennismaken met de uitdagingen rond waterzekerheid en beschikbaarheid van waterbronnen op basis van een gevisualiseerde omgevingsanalyse. De tool biedt handvatten om risico's beter in te schatten waarop een meer systeem-gerichte aanpak zich kan baseren.

Surf naar waterbarometer.be

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Analyseer en beheer de risico's van gebruik van afvalwater

Projecten waarbij (gezuiverd) afvalwater een grondstof of hulpbron wordt, vereisen een grondige en **doordachte inschatting** van risico's en vervolgens worden deze risico's verder opgevolgd/meegenomen in het verdere verloop van het project. Een risicoanalyse zoekt antwoorden op vragen zoals: Wat zijn de veiligheidsrisico's? **Hoe gaan we om met die risico's?**

Welke set van mogelijke vervuilende stoffen (bv. nutriënten, chemische stoffen, bacteriologie, micro-polluenten, nieuwe verontreinigende stoffen, ...) kunnen aanwezig zijn? Welke milieuaspecten of gezondheidsrisico's vergen een meer diepgaande analyse? Hoe kunnen we ongewenste effecten voorkomen of maximaal vermijden?

HEFBOMEN

Actie

Voor beleidsmakers

Werk verder aan het opstellen van een **richtlijn** voor de opmaak van een risico-analyse bij hergebruik van afvalwater als irrigatiewater. De Vlaamse overheid stelt deze richtlijnen begin 2024 ter beschikking.

Tip

Voor watergebruikers

Ecotoxicologisch onderzoek van waterstromen kan bijkomende inzichten geven in de kwaliteit van deelstromen en mogelijke toepasbaarheid van het water voor bepaalde processen.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Ontwikkel een gerichte aanpak voor de geconcentreerde reststromen

Meer geavanceerde en efficiëntere zuiveringstechnieken maken het mogelijk om meer water te hergebruiken, maar **onvermijdelijk wordt hierdoor een concentraatstroom** geproduceerd. Dit is een afvalwaterstroom waarbij de vuilvracht sterker geconcentreerd is. Dit brengt een aantal uitdagingen met zich mee.

De lozing van concentraatstromen kan een **aanzienlijke impact hebben op het ontvangende oppervlaktewater of rioolstelsel**. De ligging van een bedrijf/watergebruiker en meer specifiek het water waarop die loost, bepaalt vaak de mogelijkheden en de randvoorwaarden. Het krijgen van een **lozingsvergunning is niet altijd evident**. De lozing van concentraats-

tromen kan dus beperkingen opleggen qua hergebruikmogelijkheden.

Concentratie van zouten en afvalstoffen in het water kunnen ook de integriteit van het leidingnet en installaties in het gedrang brengen.

Er is **nog onvoldoende kennis over energie-efficiënte oplossingen** om concentraatstromen te behandelen of te valoriseren. De economische markt voor (rendabele) nuttige toepassingen van deze concentraten is vandaag nog te beperkt. Innovatie op technologisch vlak, qua preventie of qua behandeling, of op eender welk vlak (vb. juridisch, economisch, qua perceptie,...) is wenselijk.

HEFBOMEN

★ Tip

Voor watergebruikers

Overleg bij aanvang van een project tijdig om zicht te krijgen op de verschillende technische mogelijkheden, wettelijke verplichtingen zoals de lozingsvergunning en financiële steunmaatregelen. Overleg met VMM om de mogelijkheden te bekijken voor een alternatieve formulering van de lozingsvergunning via bijvoorbeeld hogere concentratienormen, vrachtbenadering of rekenformule.

Neem contact op met de dienstverleners bij VMM

Maak gebruik van de **Wezertool**. Deze kan helpen om zicht te krijgen op de impact van het lozen in oppervlaktewater.

✂ Tool

Voor watergebruikers

Maak gebruik van de **brochure 'Smart WaterUse: Hoe omgaan met lozingen?'** Deze belicht de belangrijkste juridische aspecten rond de lozing van bedrijfsafvalwater bij duurzame waterprojecten, waaronder de aanpak van concentraatstromen in de lozingsvergunning.

Surf naar de brochure

★ Tip

Voor watergebruikers

Bekijk je volledige proces vanuit een **preventieve bril** en ga na hoe je zouten of pollutanten kan vermijden, bijvoorbeeld door minder/anders te ontharden.

Bekijk een case van Vlakwa

Ontwikkel een gerichte aanpak voor de geconcentreerde reststromen

HEFBOMEN

Tool

Voor watergebruikers

Raadpleeg een overzicht van bestaande technieken in de **studie Concentraatstromen** van het BBT-kenniscentrum van VITO.

Ga naar het overzicht

Tip

Voor onderzoekers

Voer meer **onderzoek** rond de haalbaarheid op technisch, economisch en duurzaamheidsvlak van reststroomverwerking en rond nieuwe technieken van valorisatie/destructie van concentraatstromen. Hou hierbij rekening met de bestaande en mogelijke nieuwe knelpunten voor de verwerking van deze stromen.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Herdenk de kwaliteitseisen in specifieke industrieprocessen meer doelgericht

Water moet voor gebruik in bepaalde industriële toepassingen vaak aan **strengere kwaliteitseisen** voldoen. De kwaliteitseisen stellen dan ook **limieten aan de hergebruiksmogelijkheden**, in die zin dat niet altijd op een kostenefficiënte wijze aan de vereiste kwaliteitseisen kan voldaan worden. In sommige gevallen kan de **noodzakelijkheid**

van bepaalde eisen **in vraag** gesteld worden. Daarnaast zijn bepaalde kleine afwijkingen vaak niet mogelijk of moeilijk te verkrijgen, wat nodeloos tot zuiveringsinefficiëntie leidt (vb. te lage pH).

HEFBOMEN

Voorstel

Voor beleidsmakers, watergebruikers, middenveldorganisaties

Herbekijk de kwaliteitsvoorschriften kritisch. Ga na waar een lagere waterkwaliteit mogelijk zou zijn. Maak waar wenselijk kleine afwijkingen mogelijk als dat de zuiveringsprocessen efficiënter kan maken, op vlak van kosten, energie of grondstoffen.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Zorg voor de nodige kwaliteitsbewaking van alternatieve waterbronnen

Sommige **alternatieve waterbronnen** zoals afvalwater of hemelwater **variëren gemakkelijker in kwaliteit** en hebben inherent een hoger potentieel voor calamiteiten. Dat vraagt extra aandacht voor gerichte kwaliteitsbewaking en -monitoring.

HEFBOMEN

Voorstel

Voor onderzoekers, dienstverleners

Bestudeer nieuwe mogelijkheden voor kwaliteitsmonitoring van alternatieve bronnen.

Actie

Voor watergebruikers, onderzoekers, middenveldorganisaties

Deel icoonprojecten of **inspirerende voorbeelden** die tonen dat alternatieve waterbronnen werken in de praktijk.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? [Stuur ons een e-mail](#).

Tip

Voor watergebruikers

Doe beroep op een **leverancier of studie bureau** om je te laten helpen bij de kwaliteitsbewaking.

Hou rekening met tijdelijke fluctuaties in het (afval)waterdebiet

Voor de bescherming van aquatische ecosystemen is het belangrijk om tijdens langdurige droogteperiodes te zorgen voor voldoende debiet in de waterlopen.

Om het **debiet van een waterloop in stand te houden**, kan het bij droogte soms helpen of noodzakelijk zijn om de continuïteit van lozingen in oppervlaktewater te behouden. Denk hierbij aan de lozing van RWZI-effluent in kleine waterlopen tijdens droogteperiodes. Hierdoor zal dit **afvalwater niet langer beschikbaar zijn voor hergebruik**.

HEFBOMEN

Voorstel

Voor beleidsmakers, dienstverleners

Hou rekening met de **e-flow studie** (omtrent het ecologisch minimumdebiet in een waterloop) bij het verder te optimaliseren afwegingskader droogte en waterschaarste.

Tip

Voor watergebruikers

Ga tijdig **in gesprek met waterloop-beheerders** om in te schatten welke afvalwaterdebieten beschikbaar zijn voor hergebruik (en voor captatie) waarbij men rekening houdt met de impact op de waterloop.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

FINANCIERING

UITDAGINGEN

Maak hergebruik van afvalwater financieel aantrekkelijker

UITDAGING 1

Ondersteun investeringen in circulaire waterinfrastructuur

UITDAGING 2

Bekijk stimulerende mogelijkheden op vlak van heffingen

UITDAGING 3

Digitaliseer monitoring, bespaar kosten voor kleine stromen

UITDAGING 4

Zoek schaalvoordelen via koppelkansen

UITDAGING 5

Klik op een uitdaging voor meer info

Maak hergebruik van afvalwater financieel aantrekkelijker

Investeren in **hergebruik van water valt vaak duurder** uit dan het gebruik van primaire waterbronnen (grondwater, leidingwater) waardoor de terugverdientijd van hergebruikprojecten oploopt. Initiatiefnemers haken meestal af als de terugverdientijd (ROI) meer dan 5 jaar bedraagt. ROI's zijn sector- en bedrijfsafhankelijk, gemiddeld houden bedrijven rekening met een ROI van 2 jaar.

De terugverdientijd is onder meer afhankelijk van de **benodigde waterkwaliteit**: hoe hoger de nodige zuiveringsgraad, hoe hoger de (operationele) kost. Maar ook andere zaken spelen mee: welke zuiveringsinfrastructuur is reeds

aanwezig, nodige kosten voor transport (aanleg leidingnetwerk), monitoring, studiekosten, ... De **financiële haalbaarheid** van waterhergebruik is bovendien **sterk bedrijfsafhankelijk** waardoor richtprijzen moeilijk te verkrijgen zijn. Ook de haalbaarheidsstudie van dergelijke complexe projecten vraagt op zich al een prefinancieringskost.

De terugverdientijd van waterprojecten moet ook bekeken worden in functie van mogelijke kosten door productieverlies als gevolg van een tekort aan water of dalende waterkwaliteit van de gebruikte waterbron.

HEFBOMEN

Tip

Voor watergebruikers

Maak een **kosten-baten analyse** van je waterhergebruikproject. Hou echter niet enkel rekening met het financiële aspect bij investeringsbeslissingen, maar ook met de beschikbaarheid van alternatieve waterbronnen en andere **niet-financiële baten** (zoals de beschikbaarheid van water in droge periodes).

Tip

Voor watergebruikers en dienstverleners

Pas **andere financiële concepten** toe zoals "water as a service". Vermijd tegelijk valkuilen bij derdebetalersystemen. Zorg er met name voor dat je nog steeds aanspraak kan maken op bestaande ondersteuningskanalen.

Tip

Voor watergebruikers

Maak gebruik van de financiële ondersteuning voor waterhergebruik projecten die VLAIO voorziet via de **Ecologiepremie+**.

Surf naar [VLAIO.be](https://vlaio.be)

Tool

Voor watergebruikers

Kijk naar het overzicht van subsidies, beschikbaar op de website van Vlakwa.

Surf naar [Vlakwa](https://vlakwa.be)

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

ALLE UITDAGINGEN

VOLGENDE >

Ondersteun investeringen in circulaire waterinfrastructuur

De aanleg van **pijpleidingen en/of bufferbekkens** brengt soms hoge kosten met zich mee die een ontradend effect hebben. Er is **geen structurele ondersteuning** voorzien om deze bijkomende kosten te financieren. Geregeld worden er wel ad hoc oproepen gelanceerd waarbinnen ondersteuning voorzien is.

HEFBOMEN

Tool

Voor watergebruikers

Kijk naar het overzicht van subsidies, beschikbaar op de website van Vlakwa.

Surf naar [Vlakwa](#)

Voorstel

Voor watergebruikers

Maak gebruik van de **VLIF-subsidies** voor waterprojecten in de land- en tuinbouw.

Klik hier

Tip

Voor watergebruikers

Maak gebruik van de subsidies van Vlaio voor water. Bij de **Ecologiepremie+** kan infrastructuur (buffer/opvangbekken, leidingen voor koppeling op verdeelnet, installatie voor behandeling concentraat, ...) in sommige gevallen meegenomen worden in de investering.

Surf naar [VLAIO.be](#)

Voorstel

Voor watergebruikers

Maak gebruik van de subsidies uitgereikt door VMM, **in het kader van de Blue Deal**.

Surf naar [Bluedeal.vlaanderen](#)

Ondersteun investeringen in circulaire waterinfrastructuur

HEFBOMEN

Voorstel

Voor beleidsmaker, middenveldorganisaties

Zorg voor een regelmatige detectie van noden inzake duurzame projecten on het kader van herziening van het subsidie-instrumentarium.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Bekijk stimulerende mogelijkheden op vlak van heffingen

Herbekijk het totaalplaatje van fiscale lasten en financiële voordelen kritisch.

Sommige maatregelen werken contraproductief. Een voorbeeld: bedrijven die afvalwater als grondstof ter beschikking willen stellen aan andere afnemers, betalen hiervoor heffingen op afvalwater ook als dit water niet langer door het bedrijf zelf wordt geloosd.

HEFBOMEN

Actie

Voor beleidsmakers

Verken de stimulerende mogelijkheden in de heffingsregelgeving. Zo werkte de Vlaamse Overheid al een regeling van heffingsvrijstelling uit, waardoor er onder bepaalde voorwaarden niet langer heffing moet betaald worden op circulair watergebruik. Deze regeling is op 1 januari 2024 in werking getreden.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Digitaliseer monitoring, bespaar kosten voor kleine stromen

Een geschikte waterkwaliteit is een essentiële voorwaarde in circulair watergebruik. Een **goede opvolging en monitoring** van de waterkwaliteit laat veilig hergebruik van water toe. De **kost** van monitoring kan, zeker voor kleinere stromen, **zwaar doorwegen**. Handmatig meten is helaas niet kostenefficiënt. Het gebruik van **sensoren en digitale monitoring** kan kwaliteitsproblemen sneller opsporen en ook kostenbesparend zijn.

ALLE UITDAGINGEN

HEFBOMEN

★ Tip

Voor watergebruikers

Maak gebruik van de toenemende **digitalisering** in het Vlaamse waterlandschap, die schaalbare en kostenbesparende mogelijkheden biedt. Zo zouden zuiveringsinstallaties uitgerust worden met sensoren die een groot deel van de monitoring kunnen overnemen. Ze maken het mogelijk om de werking van de installatie van op afstand te volgen en kunnen veel sneller, nauwgezet en preciezer gekoppeld worden aan het al dan niet behalen van de vooropgestelde normen. Raadpleeg bijvoorbeeld de informatie met betrekking tot **sensoren** die ontsloten werd tijdens het project Smart WaterUse.

Surf naar de handleiding van de Waterbarometer inclusief info over sensoren

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Zoek schaalvoordelen via koppelkansen

Voor **kleine volumes water loopt de kostprijs van waterhergebruik vaak hoog op**, net als de kostprijs van bijkomende infrastructuur. Er is meer duidelijkheid nodig over waar het zogenaamde ‘kantelpunt’ zich bevindt of waar het **schaalvoordeel** meer oplevert dan het kost. Vermoedelijk ligt de

potentie vooral in het koppelen of verbinden van gebruikers om de kosten te verdelen. Ook valt zeker te bekijken of er **linken** te leggen zijn met het terugwinnen van **energie of grondstoffen** uit water om de kosten te laten dalen.

HEFBOMEN

Voorstel

Voor onderzoekers, beleidsmakers
middenveldorganisaties, vernieuwers

Toon de koppelkansen met goede voorbeelden en inschattingen van wat het zou opleveren om samen te investeren in circulair watergebruik en de daarbij horende infrastructuur en processen. De koppeling tussen watergebruikers of het opzetten van partnerschappen is het meest voor de hand liggend. Maar het hoeft zich niet te beperken tot het domein van waterhergebruik, er zijn ook koppelkansen met verwante domeinen zoals energie of nutriënten.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

WATERBEWUSTZIJN

UITDAGINGEN

Vergroot de kennis over de impact van water binnen een bedrijf

UITDAGING 1

Nuanceer de negatieve perceptie van hergebruik van afvalwater

UITDAGING 2

Voorzie matchmaking tussen watervraag en -aanbod

UITDAGING 3

Bundel en ondersteun onderzoek, ontwikkeling en innovatie

UITDAGING 4

Klik op een uitdaging voor meer info

Vergroot de kennis over de impact van water binnen een bedrijf

Circulair watergebruik mag niet herleid worden tot waterhergebruik. Het gaat ook over het verminderen van de watervraag, het gebruiken van de juiste waterkwaliteit voor de beoogde toepassing op het juiste moment of het terugwinnen van grondstoffen en energie uit waterstromen.

Watergebruikers moeten **eerst inzetten op waterbesparingsmaatregelen** en daarna pas op waterhergebruik.

Watermanagement behoort bij de meeste bedrijven **niet tot de kerntaak** en heeft bijgevolg niet altijd de hoogste prioriteit. Niettemin is water vaak een cruciale grondstof in de bedrijfsprocessen.

Toch worden waterinvesteringen vaak uitgesteld of ziet het bedrijf **andere investeringen als meer prioritair** (denk bv. aan energie). Bovendien kunnen acties rond water ook **ongewenste neveneffecten** hebben op andere prioriteiten van het bedrijf (vb. in verband met productie-omgeving, productdesign, milieutechnische performantie).

Strenge kwaliteitseisen van water brengen ook een **grote verantwoordelijkheid** en een aansprakelijkheid met zich mee. Hierdoor nemen bedrijven soms een afwachtende houding aan of spelen ze liever op veilig door bv. geen hergebruikproject te starten.

HEFBOMEN

Actie

Voor beleidsmakers, middenveldorganisaties

Doe aan **gerichte kennisopbouw** op maat van het doelpubliek. Bouw voort op kennis verzameld door organisaties in het waterlandschap, bijvoorbeeld een studie naar het gedrag van de particulier, opgezet door Aquaflanders of de **Grote Waterenquête** van Vlakwa.

Surf naar de Grote Waterenquête

Surf naar de Waterwinst

Surf naar Voka

Actie

Voor beleidsmakers, middenveldorganisaties

Stimuleer het vrijwillig uitvoeren van **waterscans en wateraudits** die het kennisniveau en het waterbewustzijn bij bedrijven verhogen.

Actie

Voor onderzoekers, beleidsmakers, middenveldorganisaties, vernieuwers

Zorg voor **lerende netwerken** met vernieuwers, verschillende sectoren, overheden en waterbedrijven.

Voorstel

Voor beleidsmakers, middenveldorganisaties

Benadruk de **win-win's** om waterinvesteringen in één adem met andere duurzame investeringen te doen (zoals energie).

ALLE UITDAGINGEN

VOLGENDE >

Vergroot de kennis over de impact van water binnen een bedrijf

HEFBOMEN

Voorstel

Voor beleidsmakers, middenveldorganisaties

Creëer meer bewustzijn over de voordelen om te investeren in circulair watergebruik op maat van bewoners(groepen), ontwikkelaars en bedrijven.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefboomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Nuanceer de negatieve perceptie van hergebruik van afvalwater

Het gebruik van water dat afkomstig is van afvalwater, en dat direct opgewaardeerd wordt tot drinkwater of proceswater, kan consumenten en/of afnemers **afschrikken**.

HEFBOMEN

Voorstel

Voor beleidsmakers, middenveldorganisaties

Zorg voor communicatie met hefbomen voor gedragsverandering en brede kennisopbouw rond waterhergebruik.

Tip

Voor beleidsmakers, middenveldorganisaties

Gebruik in communicatie andere terminologie, bv. teruggewonnen water in plaats van afvalwater.

Actie

Voor watergebruikers, beleidsmakers, middenveldorganisaties

Zet **voorbeelden in de kijker** waarbij gezuiverd afvalwater hergebruikt wordt. Mooie cases zijn bijvoorbeeld Aquaduin, Inero, projecten rond waterhergebruik in de voedingsindustrie, de Nieuwe Dokken in Gent,...

Surf naar Inero

Surf naar Aquaduin

Nuanceer de negatieve perceptie van hergebruik van afvalwater

HEFBOMEN

Actie

Voor watergebruikers, beleidsmakers, middenveldorganisaties

Zorg voor heldere en **laagdrempelige informatie** over bv. kwaliteitsdata.

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefboomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Voorzie matchmaking tussen watervraag en -aanbod

Er zijn heel wat kansen voor lokale en regionale projecten om watervraag en -aanbod en circulair watergebruik beter op elkaar af te stemmen. Echter, de **ontmoetingen tussen mogelijke wateraanbieders en watervragende partijen zijn schaars**, onbekend en dus vaak onbemind.

De **kennis ontbreekt** over de bereidwilligheid tot samenwerking en over concrete data zoals de gewenste debieten en kwaliteit bij bedrijven/initiatiefnemers of eventuele wateroverschotten. Hierdoor worden potentiële samenwerkingsverbanden of **koppelkansen** over de sectoren heen **onvoldoende gedetecteerd**. Denk bv. aan samenwerkingen tussen lokale besturen, landbouw en bedrijfsterreinen.

HEFBOMEN

Tool

Voor watergebruikers

Maak gebruik van de tools gericht op matchmaking en wateruitwisseling, zoals de **Waterradar**, de **Waterbarometer** en de **Wateratlas**.

Surf naar [Waterradar](#), [Waterbarometer](#) en [Wateratlas](#)

Heb je aanvullingen?

Heb jij aanvullingen of feedback op de hefbomen? Stuur ons een [e-mail](#).

Bundel en ondersteun onderzoek, ontwikkeling en innovatie

Er is nood aan een meer op circulair watergebruik afgestemde **onderzoeks-, ontwikkelings- en innovatieagenda** met een tijdshorizon die zowel een korte als lange termijnperspectief heeft.

HEFBOMEN

Actie

Voor onderzoekers, beleidsmakers, middenveldorganisaties

Zorg dat onderzoeks-, ontwikkelings- en innovatieagenda's voldoende rekening houden met **alle aspecten en invalshoeken**. Er mag niet alleen gefocust worden op beleidsinnovatie en technische aspecten. Het is belangrijk dat er ook aandacht geschonken wordt aan de gedragstechnische, juridische en socio-economische invalshoeken. De **Vlaamse Onderzoeks- en Innovatieagenda Water**, opgemaakt door Vlakwa in opdracht van de Vlaamse Regering kan daaraan bijdragen.

Surf naar [OONA](#)

Actie

Voor onderzoekers, beleidsmakers, middenveldorganisaties

Zorg voor kruisbestuiving tussen het CIW-platform Circulair Water / de werkagenda waterkringlopen en het CIW-platform Onderzoek, ontwikkeling en innovatie.

Surf naar [Integraal Waterbeleid](#)

Coördinatiecommissie
Integraal Waterbeleid

VLAANDEREN
CIRCULAIR

In samenwerking met:

Fedustria
*Belgische federatie van
de textiel-, hout- en meubelindustrie*

Aquafin

Embuild
VLAANDEREN

**Aqua
Flanders**

**BOEREN
BOND**

NAV.:
netwerk architecten vlaanderen

Fevia
Vlaanderen

**VLAAMSE
ONDERNEMERS**

VLARIO
OVERLEGPLATFORM

VLAKWA
Vlaams Kenniscentrum Water

watercircle.be

**vo
ka**

**AGENTSCHAP
INNOVEREN &
ONDERNEMEN**
Vlaanderen
is ondernemen

**VLAAMSE
MILIEUMAATSCHAPPIJ**

**AGENTSCHAP
LANDBOUW &
ZEEVISSERIJ**